

Wisscher Fecit et excus

**NIEUWSBLAD VAN DE
ARCHEOLOGISCHE WERKGROEP
PURMEREND**

Voorwoord en diverse mededelingen

Allereerst wensen wij een ieder een goed en vóóral gezond 2010. Hopelijk heeft iedereen de jaarwisseling zonder problemen doorgemaakt en kunnen alle vingers nog gebruikt worden voor de archeologische werkzaamheden.

Het afgelopen jaar heeft de AWP geen grote bijdrage kunnen betekenen voor de historie van Purmerend. Hoewel de ontdekking van de locatie van het Ursulaklooster deels aan de AWP is te danken werd de bijdrage van onze werkgroep erg beperkt gehouden. Ook het tijdbestek waar de Gemeente en de aannemer aan vast hielden speelde mee in dit onderzoek. Met moeite mocht er op de Koemarkt gegraven worden en dan nog alleen een soort veredelde proefsleuf. Het was helaas allemaal veel te kort en het moest veel te snel. Evengoed zijn wij dankbaar dat wij de kans hebben gekregen een gedeelte van het Klooster op te graven. Wij vinden echter wel dat er in de toekomst serieuzer met ons erfgoed moet worden omgegaan. Het historisch belang hier op Koemarkt is veel groter dan werd verwacht. Wij kunnen wel zeggen “I told you so...” maar er moet écht beter gelet worden op ons Purmerend erfgoed.

Wij hopen dat onze inzet dit jaar groter is en meerdere leden bij een archeologisch onderzoek betrokken zullen zijn. Wij zijn echter op dit moment afhankelijk van de welwillendheid van bedrijven met een opgravingsbevoegdheid die de amateurs wél graag bij hun onderzoek willen betrekken. De kleinere locaties mogen hopelijk wél door de AWP worden onderzocht. Vanaf deze maand worden er ondergrondse containers geplaatst in de binnenstad en de AWP is al met onze Gemeente overeengekomen dat deze ontwikkelingen gevolgd en geregistreerd mogen worden.

Nieuwstraat 22-38: Na overleg met de Gemeente Purmerend kreeg de AWP de gelegenheid hier de versterking vast te leggen. Nadat de projectleider van deze locatie begreep dat wij hier met een graafmachine zouden gaan werken gingen opeens de alarmbellen af. Er moest eerst gekeken worden of het terrein wel asbestvrij was. Nadat wij alles afgeblazen hadden hebben wij nog niets mogen vernemen van de projectleider van de Gemeente de heer O.Rohde.

Zuidersteeg 2: Nog steeds geen informatie ontvangen.

Achterdijk 36-38: Nog geen verdere informatie.

Parkeerterrein Kanaalstraat: Nog geen verdere informatie.

Ivo Duppen heeft de AWP een schitterend boek geschonken genaamd “onder onze voeten”. Het betreft de archeologie van Nederland geschreven door Evert van Ginkel en Leo Verhart. Het is een prachtig geïllustreerd en helder geschreven overzichtswerk over de archeologie van Nederland waarin de laatste stand van onderzoek, nieuwe inzichten, bijzondere ontdekkingen en topvondsten worden beschreven.

Als laatste willen wij onze leden er op attenderen dat er in dit nummer een brief is bijgevoegd voor het overmaken van de contributie. Wij hopen dat u deze voor 1 maart 2010 wilt overmaken.

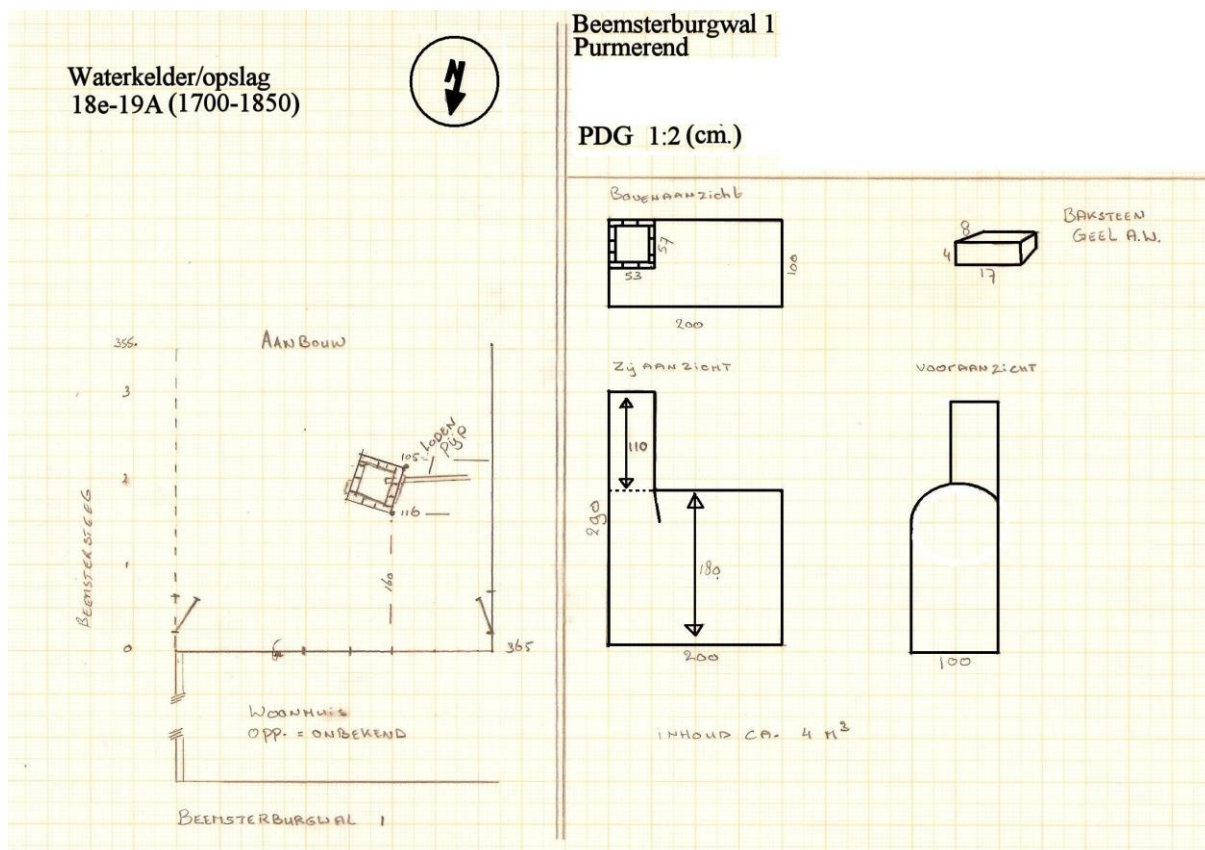
Beemsterburgwal 1

Op 15 september 2009 kregen wij een mailtje van Jan Dekkers. Er was bij de VHP een melding gekomen over een gevonden waterput onder een gesloopte vloer. Misschien was dit wat voor de AWP.

Uiteraard is dit wat voor de AWP. Na contact te hebben genomen met de eigenaar, de heer T. van den Beldt, mochten Jan en Paul dezelfde dag al langskomen. Na een hartelijk ontvangst en kennis gemaakt te hebben met de heer van den Beldt en zijn vrouw zijn zij de waterput gaan bekijken.

Het betreft hier toch weer een soort waterkeldertje. Daar schoon water in vroeger tijden niet zoals nu uit de kraan kwam werd dit geïmporteerd en opgeslagen in dit soort bouwsels. We hebben gezien dat in heel Purmerend wel bij elk huishouden zo een waterkelder heeft gelegen. Regelmatig komen we deze dan ook tegen bij onderzoeken. Sommige hebben er meerdere en grotere en van sommige hiervan werd het water gebruikt om bier mee te brouwen.

Deze waterkelder is vermoedelijk te dateren tussen 1700 en 1850. Het geheel is van een gele baksteen opgebouwd. In latere periode is hier een loden pijp op aangesloten om hier afvalwater in te lozen.

Overzichtstekening van de waterkelder

De waterkelder ligt oorspronkelijk in de tuin van het woonhuis. De latere aanbouw is over de put heengebouwd. Enigszins vreemd is het dat de kraag niet symmetrisch aan het huidige pand is gekoppeld. Vermoedelijk heeft het oorspronkelijke huis dan ook anders gestaan of de bouwer heeft er andere redenen voor gehad.

(aanzicht op de kraag)

De inhoud van de kelder bedraagt bij benadering 4 kubieke meter. De totale hoogte, inclusief kraag, is circa 2.90 meter. De baksteenmaat is 17 x 8 x 4 centimeter en is van geel gebakken aardewerk. Daar wij de kelder niet in zijn geheel konden vrijgraven hebben we de maten bij benadering genomen. De omvang is 2 x 1 meter waarvan de hoogte van de koepel 1.80 zal zijn. De lengte van de kraag is 1.10 meter. De kraag (of schacht) is bijna vierkant met de maten van 53 bij 57 centimeter.

De loden pijp aangesloten op de kraag

Aanzicht van boven af op de kraag

Toen de kelder was leeggepompt werden er helaas geen voorwerpen aangetroffen, slechts een laagje slib. De eigenaar vertelde ons dat de kelder wel bewaard zal blijven. In ieder geval is er weer een stukje historie vastgelegd.

Koemarkt 28

Op 3 november 2009 heeft de AWP een mailtje ontvangen van de Gemeente Purmerend dat op dit adres intern verbouwd gaat worden en er buiten een aanbouw zou plaats vinden. Bij een bezoekje van ons werd er niet echt blij gereageerd door de aannemer. Na diverse gesprekken door Jan van Waard mochten wij dan toch op maandag 30 november even een kijkje nemen achter de coulissen.

Intern is er ongeveer 50 centimeter grond verwijderd van de vloer die uit een zanderige laag bestaat. Ook zullen diverse muren nog gaan verdwijnen in het achterhuis en zal de uitbouw zich in de tuin gaan plaats vinden. Aan de resterende stenen funderingen te zien zal het oorspronkelijke huis in de eerste helft van de 17^e eeuw gebouwd zijn. Zichtbaar zijn enkele spaarbogen die zich hier nog bevinden. Het bestaande huis zal in- of rond 1850 herbouwd zijn op de oude funderingen waarbij waarschijnlijk veel oud materiaal is herbruikt. Frappant is dat er in vroeger tijden een steeg naast het huis heeft gelegen welke in de recentere bouw geheel bij het huis is betrokken.

Spaarboog met rechts op de achtergrond de voormalige steeg

De aannemer wist ons te vertellen dat zij geen putten of scherfmateriaal in het bestaande huis zijn tegengekomen en als er begonnen word met de aanbouw in de tuin wij een berichtje krijgen zodat wij misschien nog het een en ander kunnen doen. Afwachten maar weer!

Intern is het pand diverse malen verbouwd, zelfs de aannemer begreep niets van de destijds aangebrachte constructies.

Overzicht van het plafond in het voorhuis. En boven de schoorsteen in het voorhuis.

Op één van de balken heeft de aannemer een houten plankje aangetroffen welke hij aan de AWP heeft geschonken. Op het plankje staat een tekst geschreven met vermoedelijk potlood en we kunnen nog duidelijk de tekst lezen:

“Hero Van Wijngaarde Klaas De Boer 21 Maart 1850”

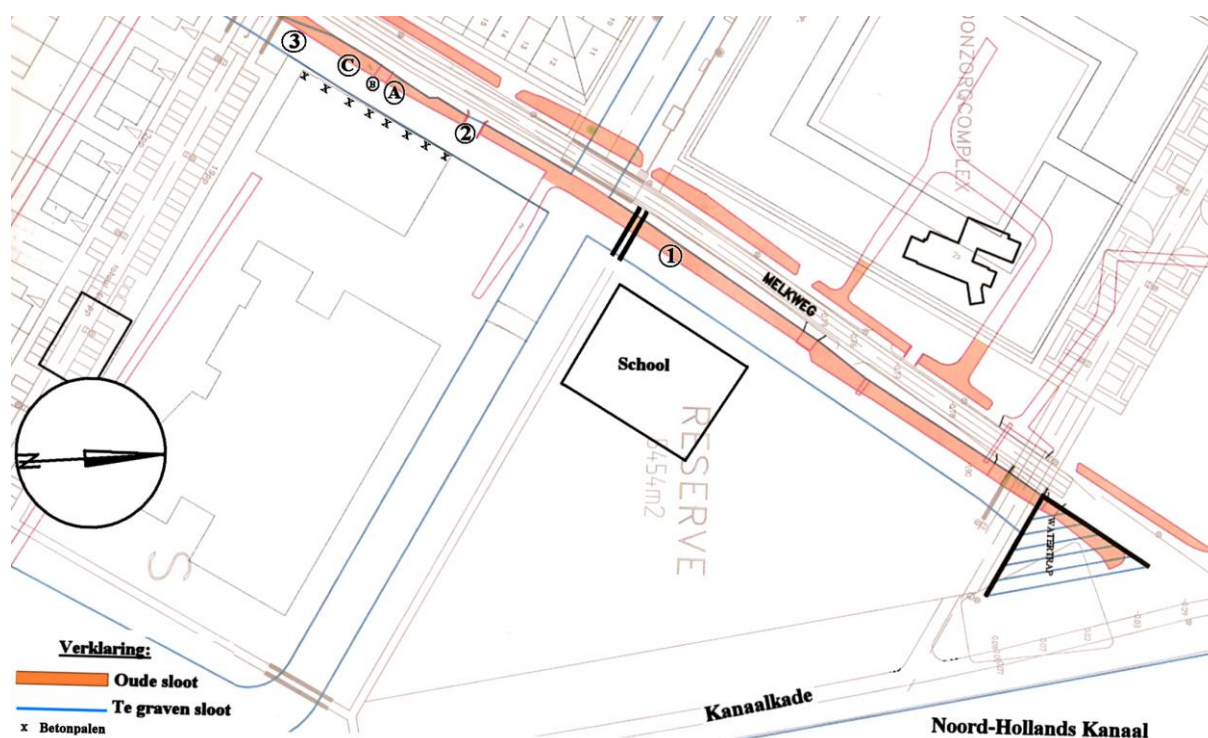

Het plankje zal na een onderzoek en misschien conservering weer aan het pand worden teruggegeven. Ik hoop dat de huidige eigenaar er een mooi plaatsje voor zal vinden.

Verslag waarneming Melkweg (november 2009)

Tijdens het uitgraven van de oude sloot langs de Melkweg, die tevens verbreed werd, heeft de AWP dit enkele dagen kunnen volgen. Bewoningssporen konden wij niet ontdekken maar wel behoorlijk wat scherfmateriaal die hier als afval of versteviging moet zijn terechtgekomen.

Tijdens het noeste werk van de graafmachine mocht de AWP op de momenten dat zij dit noodzakelijk vonden het werk even stilleggen. Helaas ging alles zeer snel waardoor wij het gevoel kregen toch enkele sporen en vele aardewerkfragmenten gemist te hebben. Volgens de RAAP rapport "okt'76" zijn in de omgeving van dit traject geen sporen aangetroffen van vermoedelijke huisplaatsen. Waarom er dan hier enkele concentraties van scherfmateriaal zijn aangetroffen roept de nodige vraagtekens op. Paul de Groot is op dit moment het rapport aan het samenstellen van deze waarneming en wellicht komen hier dan antwoorden op.

(Het traject tussen de nummers 1 en 3 is door de AWP archeologisch begeleid)

Ondanks dat er op sommige plaatsen sprake was van een scherfconcentratie zijn er hierbij geen complete fragmenten aangetroffen. Slechts een enkele scherf kon aan een andere scherf worden geplakt. De uitgegraven aarde werd naar een depot afgevoerd en wij hoopten daar nog enig aanvullend materiaal te kunnen vinden. Helaas was de kraandrijver niet echt gecharmeerd van ons bezoek én om enige discussies te ontlopen zijn wij ons gaan concentreren op het reeds aangetroffen materiaal en daar verder geen actie te ondernemen.

Op 2.50 meter onder NAP, op de oude veenlaag, die zich hier op dit niveau bevindt, zijn de meeste aardewerk scherven aangetroffen. Bij eerdere waarnemingen werd op dit niveau verder langs de Melkweg ook al op de oude veenlaag het meeste materiaal aangetroffen. Vanwege de verscheidenheid aan materiaal doet het ons toch meer denken aan dat dit materiaal hier is aangebracht ter versteviging van de walkanten van de sloot of ter versteviging van een looppad of iets dergelijks. Wellicht is al het scherfmateriaal uit het oude Purmerend afkomstig die zijn afval hier kwijt kon en tegelijk een versteviging kon aanbrengen in de drassige gronden.

Tijdens het aanleggen van de sloot konden enkele scherven worden geborgen in de schuine wal van de nieuw aangelegde sloot. Ter hoogte van Spoor A op 50 centimeter onder het maaiveld zijn de fragmenten aangetroffen van een rood aardewerk kom (afb.1).

(afb.1)

(afb.2)

(afb.3)

De gedeeltelijk geglazuurde kom heeft oorspronkelijk drie hele kleine standvinnen gehad waarvan er nu nog twee reesteren. De datering ligt tussen 1375 en 1450. In de sporen A, B en C is divers steengoed aangetroffen. Eén fragment heeft een vrij weinig voorkomende vorm en betreft een bodemfragment van een bekertje (afb.2) en is met een engobe behandeld. Dit fragment kan tussen 1300 en 1400 worden gedateerd. Uit de stort langs de nieuw aangelegde sloot kon nog een holle steel (afb.3) en randscherf van een vroege bakpan (r-bak-11) worden geborgen. De fragmenten zijn ongeglaazuurd en een datering ligt hier tussen 1350 en 1400.

Het meeste scherfmateriaal betreft toch wel het grijze en blauw grijs aardewerk materiaal. Uit de sporen A, B en C konden in totaal 398 scherven verzameld worden.

Bovenaanzicht

Aanzicht

Onderaanzicht

(afb.6) Standing van een voorraadpot

Hiervan zijn 84 randscherven welke bijna allemaal van verschillende potten en kannen behoren. Slechts een enkele past aan een andere zoals het grote fragment op afbeelding 4. Alle fragmenten zijn van kogelpotaardewerk en blauwgrijze kannen. Grote maar ook kleinere kogelpotten zijn aangetroffen waarvan een enkele aan een grape doet denken (afb.5). Slechts enkele bodemfragmenten zijn aangetroffen. Eén fragment betreft een complete standring van een voorraadpot (afb.6). Een datering van ál het materiaal zal tussen 1275 en 1400 liggen.

(afb.4)

(afb.5)

Ook het steengoed kent verscheidene variëteiten. Van Proto- tot hard gebakken steengoed. Van Langerwehe tot Siegburg. Vele Duitse import uit de rijengebieden zoals een blauwgrijs randfragment van een cilinderhalskruik (afb.7), vermoedelijk uit Langerwehe, te dateren tussen 1325 en 1375.

Voorbeeld complete cilinderhalskruik

(afb.7)

Vanaf de dertiende eeuw ging men in verschillende Duitse streken de technieken beter beheersen om op hoge temperaturen te bakken. Van deze centra was Siegburg de belangrijkste. Om in te koken was het steengoed niet geschikt maar het was zeer bruikbaar als drinkgerei en om vloeistoffen in te bewaren en was dan ook zeer populair.

Veel van dit steengoed is naar ons land geïmporteerd. Ook hier tussen de vondsten veel Duits steengoed uit de rijnlanden. In totaal konden er 71 fragmenten worden geborgen. Voornamelijk dus kannen, kruiken en bekers.

Duits steengoed uit de periode 1350-1450

Ook rood aardewerk werd aangetroffen uit de periode 1350-1450. Het betreft hier voornamelijk fragmenten van grappen (afb.8 en 9) en bakpannen. Het meeste aardewerk is spaarzaam geglazuurd.

(afb.8)

(afb.9)

Jydepotten uit Noord-Holland

Door enkele leden van onze werkgroep zijn op een omgeploegd landje in Noord-Holland enkele fragmenten aardewerk aangetroffen. In eerste instantie werd aan kogelpotaardewerk gedacht maar al snel kon worden vastgesteld dat dit om zogenaamde Jydepotaardewerk ging.

Jydepotten zijn voornamelijk gemaakt van een grijze kleisoort. Deze handgevormde kogelpotachtige kookpotten zijn vanaf de 16^e eeuw tot in de veertiger jaren van de 20^e eeuw vervaardigd. Aangetroffen wandfragmenten kunnen soms per abuis worden aangezien als kogelpotaardewerk. Het productiecentrum van deze potten kunnen in Denemarken, Jutland, worden gevonden en zijn met name in de 17e en 18e eeuw naar Nederland geëxporteerd.

Groot fragment van een jydepot

Wanneer de pottenbakker de pot gereed had en deze droog was werd hij voorzien van meerdere laagjes mergel of kleihoudend slib om de porositeit te verminderen. De potten zijn reducerend gebakken.

Eén fragment van een jydepot betreft een bodem van een pot. Hier zijn aan de buitenzijde twee kruisen ingekrast. De betekenis hiervan is onbekend maar zou eventueel met een makersmerk van de pottenbakker kunnen zijn die hiermee een aantal of soort aangeeft.

De randen zijn veelal dik, breed en vlak. Twee kleine worstoren worden gebruikt om te tillen en de drie poten zijn vaak lang, puntig en dik. Uitwendig is de pot vrij glad gestreken maar inwendig heeft deze nog een speciale behandeling gehad. Om ze waterdicht te krijgen werd de wand aan de binnenzijde gepolijst. Door de binnenkant extra glad te strijken door middel van een steen of een speciaal hiervoor gemaakt gebruiksvoorwerp ontstond een metaalachtige glans.

Purmerend, januari 2010

Geachte lid,

Naast dit schrijven ontvangt U tevens ons nieuwsblad "onder N.A.P."

Het afgelopen jaar moest helaas geconstateerd worden dat ons bestand aan donateurs en leden gestaag terugloopt. Financieel komen wij als vereniging in een steeds krappere jas te zitten. Dankzij uw steun als donateur, dan wel als lid van de vereniging A.W.P. en de onontbeerlijke steun vanuit de gemeente Purmerend, zijn wij als bestuur nog in staat het hoofd boven water te houden. De contributie voor 2010 wordt echter wel iets verhoogd en vragen uw begrip hiervoor.

Ik verzoek u bij deze, de contributie dan wel uw donatie voor 1 maart 2010 te voldoen. Het overmaken is mogelijk op de volgende manieren:

- Overmaken op bankrekening Fortis Bank nummer 98.02.09.013 , onder vermelding van donatie dan wel contributie 2010 (indien U uw contributie voldoet door contante storting bij de bank, gaarne uw naam vermelden in de omschrijving)
- Mocht U onverhoopt de donatie dan wel contributie over 2009 nog niet hebben voldaan, dan zie ik deze gaarne als nog tegemoet.
- Contante betaling aan de penningmeester op onze vaste dinsdagavond vanaf ± 20.00 uur.

De contributie voor leden bedraagt € 17,50 euro per verenigingsjaar, voor jeugdleden (beneden de 18 jaar) bedraagt de contributie € 11,- euro per verenigingsjaar. Donatie minimaal € 10, -.

Bij voorbaat dank voor uw medewerking

Met vriendelijke groet,

Kees van Haver
Penningmeester
Archeologische Werkgroep Purmerend

ARCHEOLOGISCHE WERKGROEP PURMEREND
WILHELMINALAAN 1
1441 EK PURMEREND